

Pregledni članak

UDK 930.25 : 389.6 : 007.5

STANDARDI U ARHIVSKO-INFORMATIVNOM SISTEMU

Damir Zagotta, Arhiv Hrvatske, Zagreb, Marulićev trg 21

Zadatak je svakog informacionog sistema, pa tako i Arhivsko-informacionog sistema (AIS), da prikupljanjem, obradom i diseminacijom podataka snabdijeva sve zainteresirane potrebnim informacijama. Tako AIS treba da omogućiti što bolje, suvremenije i racionalnije (financijski i vremenski) informiranje. (tabela 1). U stvaranju i razvijanju informacionog sistema treba početi od postignutog stupnja izgrađenosti, jedinstvenom metodologijom, usavršavanjem i povezivanjem već postojećih elemenata, te razvijati nove podsisteme i povezivati ih u jedinstveni AIS. Elemente koji se ne uklapaju u takav sistem valja mijenjati ili prilagođavati. Da bi AIS bio efikasan, potrebno je izbjeći višestruko prikupljanje (ispisivanje) podataka, višestruku obradu, isto tako i pohranjivanje podataka. To se može postići primjenom principa integralnosti:

1. da se podaci iz građe prilikom obrade ispisuju samo jednom;
2. da se tim podacima redovno ažurira stvorena baza podataka;
3. da se dislocirane baze mogu uključiti u stvoreni sistem;
4. da su metode i tehnike za postavljanje zahtjeva i dobivanje informacije jedinstvene;
5. da je sistem pretraživanja informacija jedinstven. AIS je sastavni dio arhivske službe i djelatnosti, te će najbolje ispunjavati i ostvarivati zadane ciljeve ako je njegova struktura identična strukturi arhivske službe. Da bi mogao napredovati, taj sistem mora imati jedinstvene osnove razvoja. To je moguće postići jedino standardizacijom.

»Uputstvom o vođenju evidencija u arhivima«¹ standardizirane su neke od evidencija² koje se vode u arhivima. Od 1963. nije izrađen niti jedan oblik standardizirane evidencije, sve do 1984. god., kada je za potrebe »Pregleda arhivskih fondova i zbirki« za SR Hrvatsku izrađena jedinstvena standardizirana kartica sa 21 podatkom o svakom fondu i zbirci. »Zakonom o zaštiti arhivske građe i arhivima«³, historijski arhivi prihvatili su obavezu da Dokumentaciono-informativnom centru (DIC) Arhiva Hrvatske dostavljaju Vodič i Inventar arhivske građe u 2 pri-

1. Narodne novine 7/1963.

2. Standardizirane su: knjiga primljene arhivske građe, knjiga općeg inventara arhivske građe, knjiga depozita, matični list arhivske i registraturne građe izvan arhiva, te vodič kroz arhivsku građu.

3. Narodne novine 25/1978.

mjerka. Historijski arhivi bi, osim tih evidencija, trebali redovno dostavljati i evidencije:

1. o arhivskoj građi u arhivima;
2. o arhivskoj i registraturnoj građi izvan arhiva;
3. mikrofilmirane i na drugi način reprografirane arhivske građe koja se nalazi u arhivima;
4. o stručnim arhivskim radnicima, opremi i prostoru.

Te evidencije republički INDOK centri moraju voditi prema Samoupravnom sporazumu o arhivskoj informativnoj djelatnosti u Jugoslaviji.

Sve te evidencije predstavljaju osnovu AIS-a, međutim, da bi jedan sistem i oživio, potrebno je stvoriti osnovu (stvorena je god. 1964. velikom akcijom izrade vodiča i inventara), koju se nakon toga u pravilnim vremenskim razmacima ažurira; to, na žalost, kasnije nije bio slučaj. Ukoliko se baza podataka ne ažurira redovito ili samo parcijalno, tada republički INDOK centar za arhivsku djelatnost može pružiti samo nepotpune informacije o arhivskoj građi, a to nije njegova funkcija.

Za arhivsku građu koja u ovom momentu nije standardizirana trebali bi se koristiti standardi drugih djelatnosti koji obrađuju tu vrstu građe. Tako bi se, npr., bibliotečni standard za »non-bok materijal« trebao koristiti i u obradi arhivske građe, i to za zbirke: plakata, stampata, grafika, prigodnica, mikrooblika, fotografija, fonomaterijala i audiomaterijala.⁴ Zbog svoje razrađenosti posebno su štampani standardi za katrografske zbirke.⁵ Ti standardizirani podaci ispisuju se na karticu formata 12x8 am.

Osim problema standardizacije obrade arhivske građe, sve se više osjeća potreba za izradom osnova standarda u arhivskoj djelatnosti, zatim organizacijskih standarda unutar arhivskih ustanova, pa radnih, metodoloških, kadrovskih standarda, te prostora i opreme. Društvo arhivskih radnika Hrvatske bilo je inicijator i sudjelovalo na izradi »Pregleda arhivskih fondova i zbirki u SRH«, a na isti način bi uskoro trebalo inicirati izradu normi i standarda u arhivskoj djelatnosti SR Hrvatske.

Svi ti standardi preuvjet su uvođenju suvremene tehnologije u archive, kompjuterizacije, te automatske obrade podataka. Pri izradi standarda za obradu arhivske građe i njenu automatsku obradu vrlo je važna suradnja informatičara i arhiviste. Ta suradnja može se podijeliti u nekoliko faza rada:

1. Pristupa se analizi mogućih korisnika građe te njima potrebnih informacija, što je zadatak informatičara, dok arhivista obavlja anali-

4. Sve obrađeno u izdanju Hrvatskog bibliotekarskog društva (HBD), »Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe«, ISBD/NBM, Zagreb 1981.

5. »Međunarodni standardni bibliografski opis kartografske građe«, ISBD/CM), Zagreb 1982.

zu sadržaja fonda ili zbirke te podataka koji su ključni za lakši pristup samom sadržaju fonda.⁶

2. Pristupa se izradi standarda za obradu određenog fonda. Informatičar i arhivista zajednički izrađuju nosioca informacija,⁷ te sadržaj podataka na kartici. Njih je potrebno tako rasporediti da svi uneseni podaci budu pregledani, svrstani određenim redom, te prilagođeni AOP-u.

3. Popunjavaju se kartice. To se radi prilikom same obrade fonda u jednom primjerku.

4. Upisuju se podaci u kompjuter u već izrađen i pripremljen program.

5. Obavlja se niz provjera tako stvorene datoteke i tek kada prođe sve provjere, datoteka je spremna za korištenje.

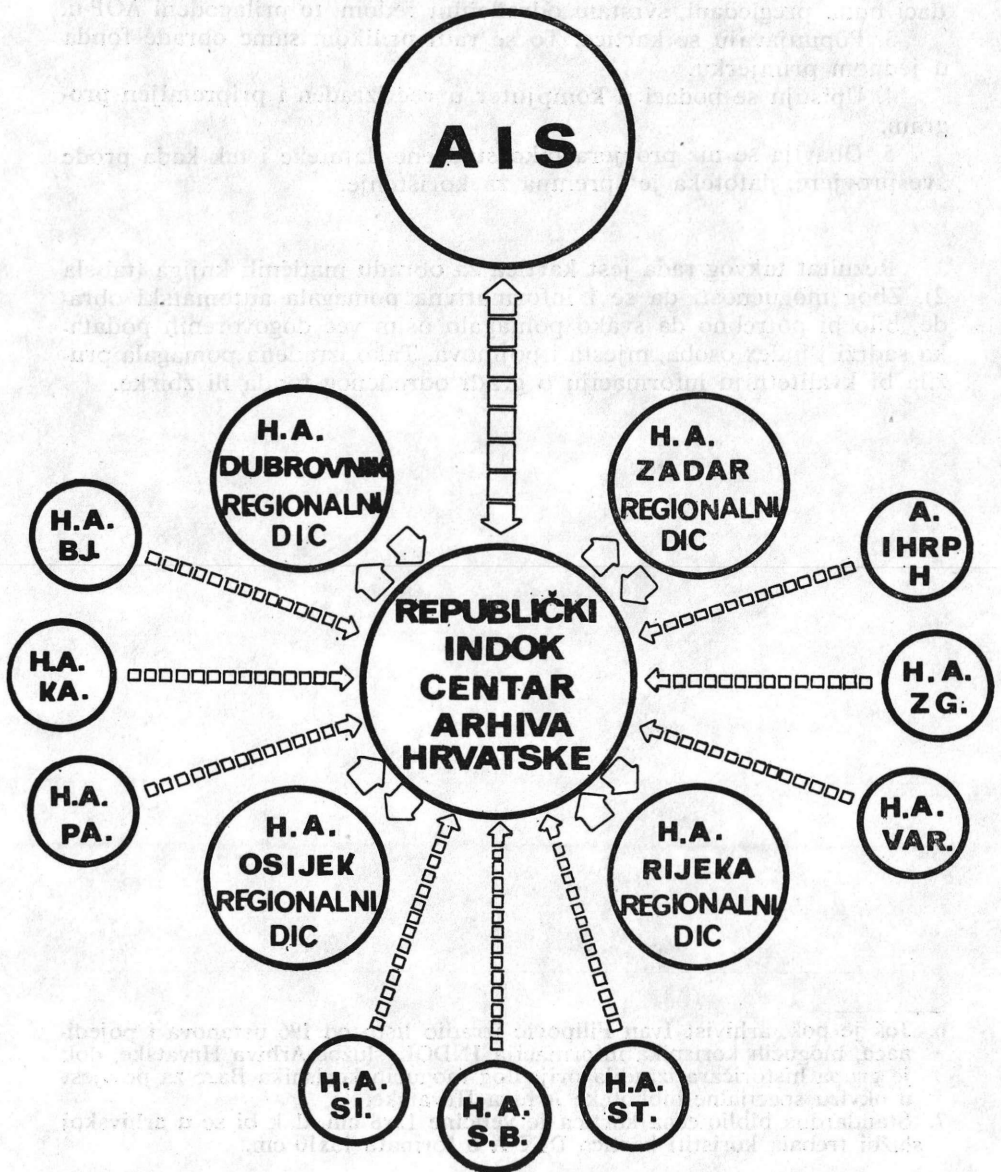
Rezultat takvog rada jest kartica za obradu matičnih knjiga (tabela 2). Zbog mogućnosti da se i informativna pomagala automatski obrade, bilo bi potrebno da svako pomagalo osim već dogovorenih podataka sadrži i index osoba, mjesta i pojmova. Tako izrađena pomagala pružila bi kvalitetniju informaciju o građi određenog fonda ili zbirke.

6. Još je pok. arhivist Ivan Filipović izradio listu od 196 ustanova i pojedinaca, mogućih korisnika informacija INDOK službe Arhiva Hrvatske, dok je grupa historičara izradila prijedlog mogućih korisnika Baze za povijest u okviru specijalne biblioteke Arhiva Hrvatske.

7. Standardna bibliotečna kartica je veličine 12x8 cm, dok bi se u arhivskoj službi trebala koristiti kartica DIN A 6 formata 15x10 cm.

ARHIVSKI INFORMACIONI SISTEM ZA SR HRVATSKU

HA Dubrovnik, HA Rijeka, HA Zadar i HA Osijek bili bi dislocirane baze podataka ili regionalni informativni centri, kojima bi republički INDOK centar dostavljao dio primljenih i obrađenih podataka.

SUMMARY

STANDARDS IN THE ARCHIVE AND INFORMATIVE SYSTEM

The author states here the problems concerning the standards in the archivistic profession. The author recommends that because of a lack of standards, international standards be used. He thus proposes the use of library standards concerning the »non-book« material, and the same to be applied to the cartographical collections.

With the further development of the archivistic profession, and with this the development of regional archivistic centres it is necessary to work on the minimum standards concerning the development of informational centres of these institutions. This would lead to their quicker and easier inclusion into the Yugoslav archivistic informative system through the Documentational-informative centre of Croatian archive.